

Djuravdelningen

Bilaga

Offentlig kontroll av insamling av matavfall kategori 1 och 3

Innehåll

Inledning	3
Avgränsning av kontrollområdet.....	3
Risker inom kontrollområdet	3
Beskrivning av kontrollområdet och kontrollobjekt	3
Matavfall kategori 1	4
Matavfall kategori 3	5
Kontrollpunkter matavfall kategori 3.....	7
1. Går allt matavfall som avfall enligt miljölagstiftningen?.....	7
2. Får den mottagande anläggningen ta emot matavfallet kategori 3?.....	8
3. Används handelsdokument och register vid utlämning och transport av matavfall?.....	8
4. Är behållaren/förpackningen med matavfall korrekt märkt vid utleverans?.....	9
Kontrollpunkter matavfall kategori 1	10
1. Är den mottagande anläggningen godkänd eller registrerad för att ta emot matavfall kategori 1?.....	10
2. Transporteras och förvaras matavfallet i lämpliga behållare och är de korrekt märkta?.....	10
3. Är transporten registrerad för att hantera matavfall kategori 1?	11
4. Används handelsdokument och register?.....	11

Inledning

Följande dokument är en bilaga till kontrollvägledningen ”Vägledning för myndigheternas offentliga kontroll inom området animaliska biprodukter” med diarienummer 6.7.17-16499/2024. Bilagan riktar sig till kommunerna och ska ge en fördjupad och närmare beskrivning av kontrollområdet insamling av matavfall kategori 1 och 3.

Syftet med kontrollen är att säkerställa att matavfall inte hamnar i foderkedjan för produktionsdjur, undantaget pälsdjur. Om matavfallet går till teknisk användning eller som foder till pälsdjur eller sällskapsdjur ska kontrollen säkerställa att transporten sker i märkta behållare/förpackningar och att handelsdokument medföljer transporten och att register förs.

Avgränsning av kontrollområdet

Denna bilaga omfattar enbart kontrollen av insamling och transport av matavfall kategori 1 och 3. Matavfall av kategori 3 som går till förbränning omfattas inte av den lagstiftning som reglerar animaliska biprodukter. För övrig vägledning finns ”Vägledning för myndigheternas offentliga kontroll inom området animaliska biprodukter” och bilagor till vägledningen för andra kontrollområden på Jordbruksverkets webbplats under fliken ”[Kontroll inom området animaliska biprodukter](#)”.

Bilagan är ett vägledande, icke juridiskt bindande, dokument som ska ge råd och stöd vid genomförande av den offentliga kontrollen.

Risker inom kontrollområdet

Det finns en risk för att djur smittas av sjukdomar om matavfall kommer in i foderkedjan. Störst är risken där man hanterar produkter från länder där det förekommer epizootier som mul- och klövsjuka, svinpest, fågelinfluensa. Notera att afrikansk svinpest även finns inom EU.

Vid flyg och hamnar är det viktigt att vilda djur inte kan komma åt avfall som kan innehålla matavfall kategori 1.

Beskrivning av kontrollområdet och kontrollobjekt

Det som i huvudsak ska kontrolleras av kommunen är att de animaliska biprodukterna, och i tillämpliga fall de därav framställda produkterna

- kategoriseras på rätt sätt i kategori 1, 2 eller 3
- förvaras i enlighet med lagstiftningens krav

- hanteras och förvaras så att förväxlingsrisker undviks
- är korrekt märkta vid avsändandet
- är spårbara genom handelsdokument och register
- När det gäller insamling av matavfall kategori 3 liksom vid insamling av mindre mängder före detta livsmedel faller några av punkterna ovan i vissa fall bort.

Kontrollområdet omfattar insamling av animaliska biprodukter i form av matavfall från alla typer av kök och restauranger undantaget privata hushållskök. Matavfall förekommer i enlighet med förordningen både som kategori 1- och kategori 3-material.

Definition matavfall enligt förordning (EU) nr 142/2011: ”Alla typer av matavfall, inklusive använd matolja, från restauranger, storkök och andra typer av kök, inbegripet centralkök och hushållskök” Eftersom förordningen endast omfattar animaliskt material omfattas inte sådant matavfall som enbart består av vegetabilier och som inte kan ha kommit i kontakt med något animaliskt eller med något som innehåller något animaliskt.

Matavfall kommer alltid från något som skulle kunna betecknas som kök och ska inte förväxlas med sådana före detta livsmedel som kommer från andra typer av livsmedelsanläggningar och butiker. Hur produkter som inte är matavfall ska hanteras kan du läsa mer om i bilagorna om animaliska biprodukter vid livsmedelsanläggningar på Jordbruksverkets webbplats under fliken [Kontroll inom området animaliska biprodukter](#).

Matavfall kategori 1

Matavfall kategori 1 kommer från transportmedel i internationell trafik och uppstår vid hamnar eller flygplatser för internationell trafik. I detta sammanhang avses matavfall från alla andra länder än EU-länder, Norge och Schweiz.

På grund av att matavfall kategori 1 kan innebära djurhälsorisker måste det gå till destruktion. Eftersom materialet normalt innehåller bland annat förpackningsmaterial är de möjliga vägarna för bortskaffande bara:

- förbränning i en förbränningsanläggning som har miljötillstånd att förbränna aktuell typ av avfall och som är registrerad av Jordbruksverket för förbränning av kategori 1-material och som ligger under Jordbruksverkets kontrollansvar, eller
- nedgrävning på en av Jordbruksverket registrerad deponi som är registrerad för nedgrävning av kategori 1-material.

Nedgrävning är dock normalt inte ett alternativ på grund av gällande miljölagstiftning.

Det är viktigt att utlämnande och transport följer de krav på täta rengörbara behållare, handelsdokument etc. som lagstiftningen ställer.

Matavfall kategori 1 flygplatser

Livsmedelsverket har kontrollansvaret för livsmedelshanteringen vid cateringköken och därmed kontrollen av utlämnandet. När det gäller matavfall från cateringkök vid flygplatser finns i dagsläget en viss dubbelreglering såtillvida att Livsmedelsverket ansvarar för utlämnande av matavfall från cateringkök vid flygplatser i de fall Livsmedelsverket har livsmedelskontrollen i enlighet med 13 § förordningen (2006:814) om foder och animaliska biprodukter. I dessa fall blir det i praktiken bara själva transporten som kommunen har kontrollansvaret för.

Kommunen har kontrollansvaret för transporten av matavfall kategori 1. Papperskorgar på flygplaster behöver inte hanteras som kategori 1. Tullbeslag och sådant som frivilligt lämnas över vid tullfiltret ansvarar Tullverket för att det bortskaffas.

Matavfall kategori 1 vid hamnar

IMO (International Maritime Organization) inom FN ansvarar för bland annat säkerhet och förebyggande av utsläpp inom sjöfart. Riktlinjer för hur avfall från båtar ska tas om hand finns:

- Både båt och hamn har ett ansvar.
- Hamnarna ska ange vad de har för faciliteter som rederierna kan ta del av i en specifik databas (Port reception Facilities Database)
- Ett standardiserat dokument ("Advance Notification Form") används där båten beskriver sitt avfall innan ankomst. Typ och mängd av avfall ska anges t.ex. "food waste", "cooking oil".
- Kvitto ska ges till båten på vad som lämnats i hamnen.

Om ingen sortering gjorts på båten ska allt hushållsavfall hanteras som matavfall kategori 1. Om matavfall har sorterats ut får resterande "hushållsavfall" hanteras som hushållsavfall.

Det finns två alternativ i hamnen:

1. Rederiet har avtal med avfallsbolag som hämtar avfallet direkt vid båten. I detta fall ansvarar kaptenen för att ett handelsdokument följer med sändningen.
2. Båten lämnar avfall i hamnen. Hamnen ansvarar för att materialet hanteras och märks upp på ett säkert sätt, utfärdar ett handelsdokument och skickar avfallet vidare till förbränning.

Matavfall kategori 3

Matavfall, som inte kommer från internationell trafik, är kategori 3 (dvs. fordon som kommer från EU, Norge eller Schweiz).

Matavfall av kategori 3 uppkommer i alla olika typer av kök inom kommunen och samlas normalt in som "hushållsavfall" i enlighet med miljölagstiftningen. Det är viktigt att insamling och transport sker på ett säkert sätt så att inte materialet på ett otillåtet sätt hamnar i foderkedjan då matavfall kan sprida allvarliga smittsamma sjukdomar till framför allt svin och fjäderfä. Av art. 11 i förordning (EG) nr 1069/2009 framgår att det inte är tillåtet att utfodra några produktionsdjur, andra än pälsdjur, med matavfall eller foderråvara som innehåller eller framställts av matavfall. Sådana svin och fåglar som är sällskapsdjur, djurparksdjur eller cirkusdjur får inte heller utfodras med matavfall, vilket framgår av 2 kap. 22 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter, och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur. Om materialet lämnas ut som foder (till t.ex. pälsdjur) krävs det att anläggningen som lämnar ut materialet är registrerad som foderanläggning hos Jordbruksverket. Jordbruksverket utför den offentliga kontrollen över foderanläggningar när det gäller kontroll över att foderlagstiftningen efterlevs.

Av art. 2.2 g iii i förordning (EG) nr 1069/2009 framgår att matavfall inte omfattas av lagstiftningen om det går till förbränning. I dessa fall gäller således enbart miljölagstiftningen. Av art. 21.4 i samma förordning framgår att matavfall av kategori 3 ska samlas in, transporteras och bortskaffas i enlighet med nationella åtgärder, dvs. i enlighet med miljölagstiftningen, varför de krav som ställs på bland annat handelsdokument och märkning av behållare inte heller gäller vid transport till biogas- eller komposteringsanläggning. Om matavfallet däremot ska gå vidare som foder eller bearbetas i en annan typ av anläggning ska dock bilaga VIII i förordning (EU) 142/2011 tillämpas.

Använd matolja och fett som uppstår vid tillagning

Hur man ska se på transport och vidare hantering av använd matolja (t.ex. frityrfett) diskuteras på EU-nivå. Kommissionen har föreslagit att materialet ska ligga utanför den lagstiftning som reglerar animaliska biprodukter om det inte ska hanteras vidare inom den lagstiftningens ramar. Anläggningar, i vilka sådant material uppstår, liksom de företag som eventuellt importerar från tredje land, skulle alltså kunna bestämma om fett ska hanteras vidare som abp eller enbart som avfall. Även fett som samlas in vid till exempel grillning av kyckling i restaurang eller butik kan hanteras på detta sätt. Övergår fett till att vara avfall utanför abp-lagstiftningen, tex. genom att det går vidare till biodieseltillverkning, är det Jordbruksverkets uppfattning att det inte kan komma att omfattas av abp-lagstiftningen igen. Frågan har dock inte varit föremål för en rättslig prövning i domstol.

Kontrollpunkterna 1-4 gäller matavfall kategori 3

Kontrollpunkter matavfall kategori 3

1. Går allt matavfall som avfall enligt miljölagstiftningen?

- Art. 2.2 g i förordning (EG) nr 1069/2009
- Art. 21.4 i förordning (EG) nr 1069/2009

Instruktion

Kontrollera om allt matavfall går som avfall enligt miljölagstiftningen.

Kommentar

Om matavfallet samlas in enligt miljölagstiftningen (förbränning, rötning eller kompostering) behöver inte kommunen vidta ytterligare åtgärder utifrån den lagstiftning som reglerar animaliska biprodukter. Detta betyder att kraven på handelsdokument och märkning inte gäller vid uppsamling och transport av matavfall till förbränning, biogas eller komposteringsanläggning. Matavfall som går till förbränning omfattas inte av den lagstiftning som reglerar animaliska biprodukter.

För övriga kontrollområden finns bilagor till ”Vägledning för myndigheternas offentliga kontroll inom området animaliska biprodukter” på Jordbruksverkets webb under ”[Kontroll inom området animaliska biprodukter](#)”.

Kontrollpunkterna 2-4 gäller om matavfallet kategori 3 lämnas ut till teknisk användning eller som foder

2. Får den mottagande anläggningen ta emot matavfallet kategori 3?

- Art. 11 b i förordning (EG) nr 1069/2009
- 2 kap. 22 § SJVFS 2006:84

Instruktion

Kontrollera om matavfallet lämnas ut till teknisk användning eller som foder.

Kommentar

Insamlat fett från kök räknas som matavfall och kan gå till teknisk användning, t.ex. biobaserade drivmedel. I så fall måste anläggningen som tar emot materialet vara registrerad eller godkänd.

Det är inte tillåtet att utfodra andra produktionsdjur än pälsdjur med matavfall eller foderråvara som innehåller eller framställts av matavfall. Det är inte heller tillåtet att utfodra vilt, grisar, fåglar som är sällskapsdjur, djurparksdjur eller cirkusdjur med matavfall.

3. Används handelsdokument och register vid utlämning och transport av matavfall?

- Art. 21.2 i förordning (EG) nr 1069/2009
- Art. 17 i förordning (EU) nr 142/2011 och bilaga VIII i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Om matavfallet lämnats ut som foder eller till viss teknisk användning kontrollera att transportören eller avsändaren för ett register över utlämningen, samt att det finns kopior på handelsdokument samt att de är korrekt ifyllda.

Kommentar

Vid utlämnande och transporter av animaliska biprodukter ska avsändaren utfärda ett handelsdokument i original som ska finnas med vid transporten. Avsändaren och transportör ska behålla kopior på handelsdokumenten. Syftet med dokumentet

är bland annat att säkra spårbarheten och att avsändaren intygar vad sändningen består av.

Kontrollera handelsdokumenten. De ska vara korrekt ifyllda vilket bland annat innebär att rutan om att materialet är avsett till foder ska vara ikryssad om det ska användas som foder. Registrerings- eller godkännandenummer mottagaren fått av Jordbruksverket ska vara ifyllt. Kontrollera även att kategori 3 är ifyllt om EU:s standardiserade handelsdokument används.

Kopia på handelsdokumentet ska sparas i minst två år.

I första hand ska detta dokument användas:

”Handelsdokument för transport inom Sverige av obearbetat kategori 3-material och icke frånskilt mag- och tarminnehåll”. EU:s standardiserade handelsdokument ska användas om matavfallet går till andra EU-länder. Mer information om handelsdokument hittar du på Jordbruksverkets webbsida, under ”[Hantera handelsdokument och hålla register](#)”. Inget handelsdokument krävs om det är matavfall (inkl. fett) av kategori 3 som går till förbränning, biogas, kompost eller tillverkning av biodiesel.

4. Är behållaren/förpackningen med matavfall korrekt märkt vid utleverans?

- Art. 21 i förordning (EG) nr 1069/2009
- Art. 17 i förordning (EU) nr 142/2011 och kap. 2 punkt 2 bilaga VIII i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Kontrollera att behållare eller förpackningen med matavfallet är korrekt märkt.

Kommentar

Under transport och lagring ska förpackningen, behållaren eller fordonet vara märkt och tydligt ange

- a) Vilken kategori de animaliska biprodukterna tillhör.
- b) ”Ej avsett att användas som livsmedel” när det gäller matavfall kategori 3-material.
- c) Om transporten sker till ett annat EU-land ska märkningen för kategori 3-material ha en grön färg med hög andel blått, så att man klart och tydligt kan skilja färgen från andra färger.

Kontrollpunkterna 1-4 nedan gäller matavfall kategori 1

Kontrollpunkter matavfall kategori 1

1. Är den mottagande anläggningen godkänd eller registrerad för att ta emot matavfall kategori 1?

- Art. 8 samt art. 12 i förordning (EG) nr 1069/2009

Instruktion

Kontrollera att den mottagande anläggningen är godkänd eller registrerad för att hantera matavfall kategori 1.

Kommentar

Matavfall kategori 1 får tas om hand på följande sätt:

- Förbränning i en avfallsförbränningsanläggning som har miljötillstånd och som är registrerad hos Jordbruksverket för att ta emot matavfall kategori 1.
- Nedgrävning på en av Jordbruksverket registrerad deponi. Nedgrävning är dock normalt inte ett alternativ på grund av gällande miljölagstiftning.

2. Transporteras och förvaras matavfallet i lämpliga behållare och är de korrekt märkta?

- Art. 21 i förordning (EG) nr 1069/2009
- Art. 17 i förordning (EU) nr 142/2011 och kap. 4 bilaga IX i förordning (EU) nr 142/2011
- Kap. 1 avsnitt 1 och kap. 2 punkt 2 VIII i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Kontrollera att fordon och/eller behållare är förseglade, täta och rengjorda och korrekt märkta. Djur får inte komma åt matavfallet.

Kommentar

Under transport och lagring ska förpackningen, behållaren eller fordonet vara märkt och tydligt ange ”Kategori 1 - Endast för bortskaffande”. Behållarna ska vara täta och rengörbara.

Animaliska biprodukter och därav framställda produkter ska samlas in och transporteras i förseglade, nya förpackningar eller övertäckta, läckagefria behållare eller fordon.

Registrerade driftansvariga som transporterar animaliska biprodukter eller därav framställda produkter ska, utom då detta sker mellan den driftansvarigas olika lokaler, särskilt

- a) kunna uppvisa uppgifter om fordonens identifiering som gör det möjligt att verifiera användningen av fordonen för transport av animaliska biprodukter eller därav framställda produkter,
- b) i tillämpliga fall rengöra och desinficera sina fordon och
- c) vidta alla andra nödvändiga åtgärder för att förhindra kontaminering och spridning av sjukdomar som kan överföras till människor eller djur.

3. Är transporten registrerad för att hantera matavfall kategori 1?

- Art. 23 i förordning (EG) nr 1069/2009

Instruktion

Kontrollera att transportören är registrerad för att transportera matavfall kategori 1.

Kommentar

Du hittar registrerade transportörer [här](#) på Jordbruksverkets webbplats under sektion XIII.

4. Används handelsdokument och register?

- Art. 21.2 och i förordning (EG) nr 1069/2009
- Art. 17 i förordning (EU) nr 142/2011 och bilaga VIII i förordning (EU) nr 142/2011

Instruktion

Kontrollera att avsändaren för ett register över utlämningen, att det finns kopior på handelsdokument samt att de är korrekt ifyllda.

Kommentar

Vid transporter av animaliska biprodukter ska avsändaren utfärda ett handelsdokument i original som ska finnas med vid transporten. Avsändaren samt transportören ska behålla kopior på handelsdokumenten. Syftet med dokumentet är bland annat att säkra spårbarheten och att avsändaren intygar vad sändningen består av.

Kopia på handelsdokumentet ska sparas av avsändaren i två år.

Handelsdokument D 226 eller det standardiserade handelsdokumentet i bilaga VIII kapitel 3 i förordning (EU) nr 142/2011 ska användas.

Mer information om handelsdokument hittar du på Jordbruksverkets webbsida under "[Hantera handelsdokument och hålla register](#)".

Register ska föras. Kontrollera att den som ansvarar fört register över mängd och kategori. Uppgifterna ska sparas i minst två år.